

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Vniuersa Theologia Scholastica, Speculatiua, Practica

Ad methodum S. Thomæ, quatuor Tomis comprehensa

Tanner, Adam

Ingolstadii, 1626

IV. Quid Scholastici nonnulli de Prædestinationis causa ex parte
prædestinati senserint.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72856](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72856)

tradit Hunnius de prædestin. tom. 1. pag. 94. 748. 806. 948.

Qualis controuersa etiamnum hodie inter Hollandorum Doctores Caluinianos, Gomaristas scilicet & Armenianos, magna contentione agitur: qui quam vehementer in illis rigidam illam Caluini de prædestinatione & reprobatione sententiam improbant, tam acriter illi in his mollem illam, vt existimant, & Pelagianis conueniunt hac de re philosophandi rationem dicunt; adeo vt Gomaristæ seu Contra remonstrantes tit. de grat. diuina pronuntient: 3. Facile cuius patere potest, quomodo vix magis esse simile, quàm sit doctrina Demonstrantis, Pelagianorum opinionibus.

Interim per nos licet, vt Concordiæ Lutherani suæ, quibus volunt, doctrinæ fidem faciant, quando in eodem libro Concordiæ, titulo de æterna Dei prædestinatione, pag. 78 r. ita loquuntur: [Falsum igitur est, & cum Verbo Dei pugnat, cū docetur, quod non sola Dei misericordia, & vnicum sanctissimum Christi meritum, verum etiam aliquid in nobis causa sit electionis diuinæ, propter quod nos Deus ad vitam æternam prædestinauerit.] Quamquam prædestinationis ad gloriam seu ad vitam æternam, longe diuersa est ratio, quam prædestinationis ad gratiam congruam; de qua hoc loco disputamus; de altera controuersa acturi inferius quæst. 5. dub. 3. 4. & 5. Atque hæc de erroribus, & variis opinionibus hæreticorum facis.

D V B I V M IV.

Quid Scholastici nonnulli de causa Prædestinationis, ex parte Prædestinati, senserint.

S. Thomas 1. p. q. 23. a. 5.

Quæstio est hoc loco, vt dub. præced. exposuimus, an deur ex parte prædestinati causa, seu ratio aliqua motiua prædestinationis, quoad vtrumque illum effectum, tam gratiæ congruæ electorum propriæ, quam gloriæ. Nec verò diffiteri possumus, fuisse olim, & ex parte etiamnum esse inter Scholasticos quoque Doctores varias hac de re sententias; & quasdam sanè à Semipelagianorum errore, præcedenti dubitatione relato, saltem quoad modum loquendi, non multum abludentes; non ob aliam causam, nisi quia Conciliorum & Pontifici, adeoq; totius Ecclesiæ Catholice definitiones ac sensum, pro Augustini doctrina, contra Semipelagianos, nõ satis habebant perspecta. Referam igitur hoc dubio aliorum hac de re sententias; prius quidem illas, quæ causam aut effectum omnium prædestinationis, aut certè ipsius gratiæ assignant ex viribus liberi arbitrii; deinde illas, quæ causam eiusmodi assignant, ex operibus à gratia precedentibus: Hinc verò dubio sequenti veram sententiam aliquot conclusionibus ordine explicabimus.

1 Prima igitur sententia est Aureoli in 1. d. 4. r. vn. a. 1. qui docuit, dari ex parte prædestinati totius prædestinationis, quoad omnes suos effectus, causam per modum remouentis obicem, seu potius per modum carentiæ obicis. Ita enim loquitur loc. cit. propo-

sit. 1. [Deus nullum reprobat sine causa affirmatiua. (de qua re q. 7.) nec prædestinat absq; causa negatiua. Vbi considerandum, quod pro primo instanti, quo offertur diuino conspectui omnis homo, vult Deus illi gratiam & salutem; imò & omnes creat ad istum finem, nisi tamen obicem gratiæ reperiat, per quem homo reddatur indignus. Tunc ergo præscientia sumente sub illa generali volitione, offeruntur in Dei præscientia aliqui cum obice gratiæ, & indignitate; vnde reperit in eis præscientia resistentiæ gratiæ, vel habitualem, sicut in paruulis, in quibus est originale peccatū, vel actualem, vt malū vsum liberi arbitrii in adultis. Alii verò offeruntur in Dei præscientia, non quidē cū aliqua dignitate, aut dispositione positiua; nec illud oportet: sed sufficit, quod sine indignitate & obice offeratur, & tunc concluditur pro istis finalis gratia, & sal⁹ æterna, pro illis verò subtractio gratiæ, & preparatio pœnæ; & per consequens illi reprobatū sunt iusto iudicio; illi verò sola misericordia liberati, tamen non sine causa negatiua.]

Et ibidem inferius expressè docet, eam carentiam obicis non esse effectum prædestinationis; cum ait: [Tale quid oportet assignari pro causa prædestinationis, quod non sit effectus proueniens ex ipsa prædestinatione, & eam sequens: sed constat, quod nihil aliud potest poni subterfugiens causalitatem gratiæ & prædestinationis, nisi quod dictum est; omne positiuū, vt pote bonus vsum liberi arbitrii, aut quæcunq; dispositio ad gratiam est à Deo &c. Potest aut homo ex puris naturalibus nõ ponere obicem; quia in hoc nullus est actus positiuus, sed mera negatio: vñ hac negatione reperta, Deus qui ad miserandum pronus est, gratiam confert, ex quo oritur omnis bonus vsum liberi arbitrii; & omnis bona dispositio positiua, &c.]

Quod si dicatur, quod puer, qui baptizatus est, habet à prædestinatione, quod fuerit baptizatus, & per consequens carentia obicis est effectus prædestinationis, non causa; non valet quidem; quia hoc potius sequitur cursum naturæ. Si enim puer ex complexione mori debeat statim natus, non perueniet ad baptismum; nec erit hoc ex alia reprobatione; sed quia non vult Deus facere propter ipsum nouum miraculum: imò ipsum relinquit naturali cursui. Similiter etiã si fuerit natus ex parentibus infidelibus, non baptizabitur; si verò ex fidelibus, baptizabitur: hoc aut non habet alteri imputari, nisi ordini naturali, secundū quæ iste nascitur ex istis, ille ex illis: nec propter hoc vt ille baptizetur, Deus debuit ordinare, vt ex aliis parentibus nasceretur. Ita Aureolus.

Secunda sententia est eorum, qui docent, causam prædestinationis seu electionis, quoad omnes eius effectus, esse opera bona moralia prædestinati, antecedentia gratiæ. Pro hac sententia Gregorius de Valentia hic q. 23. pun. 4. §. 3. & alii referunt Thomam Argentinam in 1. d. 4. r. vn. a. 2. Ockamum ead. dist. & quæst. & ex Thomistis Iauellum in proprio quodam opuse. hac de re edito, & adiuncto primæ parti S. Thomæ edit. Lugdun. Anni 1581. quem speciatim refellit Dominicus Banneshic q. 25. a. 5.

His à Vasquez disp. 91. c. 10. accensetur Scotus in 4. d. 14. q. 2. Gabriel q. 1. a. 2. & in 2. dist. 27. q. 1. a. 2. & 3. dub. 4. & in 3. d. 27. q. 1. a. 3. dub. 2. & Caietanus tom. 1. opusc. tract. 4. q. 1. qui asserunt posse hominem dolere de peccatis propter Deum, super-

omnia dilectum, ex propriis viribus, & hanc esse ultimam dispositionem ad gratiam habitualement iustificantiem, & meritum ad illam, non quidem condignum, sed congruum. Verum Bannes hic q. 23. a. 5. recte notat, meritum illud Scoti de congruo, si quod est, impertinenter omnino se habere ad prædestinationem: multos enim prædestinatos esse, in quibus non reperitur istud meritum congruum &c. & multos esse, in quibus repertum est eiusmodi meritum congruum, qui tamen non fuerunt prædestinati, &c.

4 Denique pro eadem sententia refert etiam Vasquez loc. cit. omnes illos, quotquot olim defendisse videntur propositionem illam, *Faciens quod in se est, ex viribus naturæ, Deus non denegat gratiam*; qua mirum impetret à Deo auxilia gratiæ, quibus ad Iusticiam promouetur. In quibus sunt Richardus in 2. d. 28. a. 1. q. 2. Durandus quæst. 5. num. 7. Gabriel in 2. d. 27. q. 1. art. 2. & 3. Caietanus 1. 2. q. 109. Sotus lib. 2. de nat. & grat. cap. 3. Driedo opusc. de concord. lib. arbit. & prædest. par. 2. cap. vlt. & de captiuit. ac redempt. gen. hum. tract. 5. cap. 2. par. 2. Ruardus Tappera. 7. non autem A lensis, Antisiodorensis, Gerson; multo minus S. Thomas, vt videre est apud eundem 1. 2. q. 189. a. 6. ad 2. & bene ostendit Vasquez cit. disp. 91. c. 10.

Sed reuera nec illi auctores rectè ad hoc propositum citantur. Quia pleriq; ex his ipsis, etsi doceant, aliquid fieri posse per vires naturæ, conducens ad gratiam, simul tamen apertè negant, ex parte prædestinati dari causam seu rationem totius prædestinationis, vt de Richardo, Durando, Driedone, Caietano, Soto, norauit ipsemet Vasquez cit. disp. 91. cap. 10. & 11. Idem speciatim vidè licet in Molina, qui licet in Concordia sua, & in disputationibus ex ca selectis, quæst. 14. art. 13. quæst. 14. ex parte cum Caietano, & aliis superius citatis, quoad naturalem Dei dilectionem senserit, tamen hic quæst. 23. art. 4. & 5. disp. 1. memb. 11. disertè negat, ex parte prædestinati vllam dari causam, vel rationem, totius prædestinationis, seu omnium effectuum eius; quem ita etiam sequuntur & defendunt nonnulli recentiores, speciatim Lessius de grat. efficaci cap. 10. & append. sequente. Qui etiam rationem huius rei rectè assignant: quia auctores illi opus illud bonum morale conducens ad gratiam, eo ipso censent effectum esse prædestinationis, iuxta dicta quæst. præced. dub. 1. & 2. & quidem etiam, vt mox dicetur, profectum à specialibus auxiliis ordinis naturalis, quæ spectant ad gratiam præuenientem; cuius proinde effectus ex parte prædestinati, etiam secundum ipsorum sententiam, causa seu conditio alia nulla assignari potest. De qua re fusius egi tomo 2. disp. 6. de grat. q. 3. dub. 7.

5 Addit insuper Vasquez cit. disp. 91. cap. 10. hos omnes, quos ipse pro hac sententia secunda citauit, auctores, iam à nobis relatos, re ipsa impingere in errorem Massiliensium, siue Semipelagianorum. Sed nec istud etiam firmiter probari, aut verè dici existimo, vt ostendunt etiam Suarez opusc. de auxili. lib. 3. cap. 2. num. 6. & hic lib. 2. de prædestin. cap. 6. num. 10. & cap. 7. & cap. 18. num. 3. & Lessius cit. cap. 10. & append. de gratia efficaci. Ratio autem eos explicandi, & ab errore Semipelagia-

norum defendendi, hæc commodior, & præ cæteris solidior videtur. Quia tamen negari nullo modo possit, & exiis, quæ dub. præced. ex S. Augustino, Prospero, & Hilario de Semipelagianis retulimus, plane constat, Semipelagianorum errorem in hoc potissimum constituisse, quod in salutis procuratione primas libero arbitrio, posteriores gratiæ tribuerint; quodque adeo per bonum vsum liberi arbitrii ex viribus naturæ gratiam obtineri posse senserint, vt etiam ex Concilio Arausicano, & Cælestino Papa ibidem relatis patet; non ideo tamen, si rem ipsam potius, quam verba spectemus, sequitur, eandem Scholasticorum, quos diximus, cum Semipelagianis fuisse sententiam: non solum quia Massilienses simul etiam meritum aliquod gratiæ ex viribus naturæ asseruerunt, non quidem de condigno, vt intellexerunt Vega & Toletus ad Rom. 11. sed de congruo, vt ex communi Suarez hic lib. 2. cap. 6. à num. 26. & Vasquez cit. disp. 91. cap. 9. nec ea præcipuè de causa, quia Massilienses simul etiam fortassis actualem concursum Dei, velut causæ primæ in operibus nostris excluderunt, vt probabiliter suadet Lessius, opusc. de grat. efficaci cit. append. cap. 10. Sed eam potissimum ob causam, quia Massilienses planè omnia auxilia specialia Dei, in diuina inspiratione & directione posita, liberi arbitrii vsum antecedentia, negarunt; solum gratiam creationis confessi, vt ex dictis eodem dubio colligitur: cum tamen Scholastici illi, quos retulimus, specialia auxilia Dei ordinis naturalis (quæ re ipsa ad gratiam Vocantem spectant, esto aliter ipsi loquantur) cum de naturæ viribus loquerentur, non excluderint, vt superius dictum: & manifestè etiam patet in lauello, quem cum vel maximè etiam improbet Bannes hic q. 23. a. 5. hanc tamen ipsam eius conclusionem refert: [Ex parte prædestinati & reprobati datur causa & ratio prædestinationis & reprobationis; hæc autem ratio ex parte prædestinati, est vltus bonus liberi arbitrii moralis, antecedens gratiam, vt dispositio congrua, non tamen condigna ad gratiam; & elicita à libero arbitrio moto à Deo, non solum vt vniuersali mouente, sed etiam influente in hominem particulare auxilium, quo sufficiens est, etiam remota gratia, producere bonos actus morales, vt temperatè viuere, iusta agere, defendere patriam. Iste itaque bonus vltus, vt præuisus à Deo in iacob, est ratio, quod prædestinetur iacob, & ex opposito, malus vltus liberi arbitrii moralis moti à Deo, vt vniuersali motore, reddens hominem indignum gratia, est ratio, quod Esau reprobetur. Ita lauellus. Omitto aliam expositionem Suarez loc. cit. opusc. quasi solum senserint, D E V M non ponenti obicem per id quod ex se facere potest, ex sua liberalitate dare gratiam. De qua re fusius egi tomo 2. disp. 6. quæst. 3. dub. 7. Atque hæc duæ sententiæ spectant ad causas prædestinationis, petitas ex viribus naturæ: quam vtramque referunt etiam, & vehementer impugnant ex antiquioribus Theologis Gregorius Ariminensis in 1. d. 41. quæst. 1. art. 2. & eundem secutus Marsilius in primū quæst. 41. artic. 2. Et quamuis posterior sententia quoad verba & loquendi modum videatur primà durior, eoque improbilior, quod de positua dispositione; prior solum de negatiua loqui

videatur, re ipsa tamen contrarium accidit; ut tum ex dictis colligitur, tum quia prior etiam ad paru- los assignatam causam extendit.

Tertia sententia est, causam seu rationem, saltem per modum cuiusdam dispositionis seu impetrationis mouentem, non quidem omnium effectuum, prædestinationis; sed ipsius tamen gratiæ congruæ, seu prædestinationis ad ipsam gratiam congruam, esse merita ipsius prædestinati, non quidem antecedentia gratiam, sed consequentia, ac per scientiam conditionatam præuisa, tamen re ipsa ac absolute quandoque futura; seu quod re ipsa idem est, præscientiam illam conditionatam eiusmodi meritum: quasi ideo Deus donet, & præordinarit se daturum, alicui gratiam, quia præsciuit eum bene vsurum gratiæ: sicut cum rex alicui militi donat equum, quem scit eo bene vsurum. Quam quidem sententiam differre ab utroque, illo errore Semipelagianorum præcedenti dubio relato constat. Hanc sententiam referunt & refellunt S. Thomas hic q. 23. a. 5. & Durandus in 1. dist. 4. 1. q. 2. eam verò aperte docuit Alesius 1. part. q. 28. memb. 3. art. 3. ubi ait: [Consequenter queritur, utrum Reprobatio & Prædestinatio habeant causam ex parte Dei, scilicet præscientiam, id est, utrum præscientia, qua scit istum bene vsurum gratia, sit causa prædestinationis, & præscientia, qua scit, illum malè vsurum, sit causa reprobationis. Ad hæc Augustinus. Voluntas Dei ex ratione est. Similiter Ioannes Damascenus; Voluntas est rationalis appetitus: Ergo maximè voluntas Dei; semper enim quod nobilius, est Deo tribuendum; hinc voluntas operans ex ratione, præferenda est illi, quæ operatur sine ratione. Queritur ergo, quæ sit ratio voluntatis diuinæ. Videtur quod præscientia: voluntatis enim quæ est ex ratione, scientia præcedens ratio est. Cum ergo in prædestinatione intelligam voluntatem, scilicet præparatiuam, erit eius ratio præscientia. Ad hoc facit illud Rom. 8. Quos præsciuit, hos prædestinauit. Ad hoc etiam est ratio; quia præscientia semper est ratio voluntatis operantis ex ratione. Item ad idem pater ratio. Quia si esset aliquis largitor bonorum, & sciret, quod iste non uteretur bene dono suo, sed malè, non esset bonus & rationalis dispensator, si daret illi, qui malè esset vsurus, & non illi, qui bene esset vsurus: sed ipse Deus præscit omnia: ratio ergo est, ut det illi qui bene vsurus est, & non illi qui malè.

Et mox libine ipsi obiciens Alesius pergit in hunc modum: contra Augustinus in lib. de prædest. Sanct. Non quia nos tales futuros esse præsciuit, ideo elegit. Item si dicatur, quod meritum in præscientia sit causa prædestinationis & reprobationis: Aut ergo merita in præscientia sunt idem quod Deus, aut no. Si idem; ergo idem est causa sui: nam prædestinatio etiam idem est quod Deus. Si merita in præscientia, vel in causa non sunt idem quod Deus, & merita in suo Esse sunt temporalia, ergo temporale est causa æterni. Item Deus dat gratiam illi, quem scit malè vsurum, ut Iudæ proditori; nec tamen ex hoc dicitur irrationabiliter agere; Ergo à simili non est ratio, quare dicatur agere irrationabiliter, quia non dat illi, qui bene vsurus est gratia: Ergo non est causa, vel ratio prædestinationis. Item voluntas Dei est prima causa, & ratio omnium: sed primæ rationis vel

causæ non est causa vel ratio: Ergo voluntatis diuinæ non est quærenda ratio vel causa.]

Sequitur nunc Alesius responsio. [Secundum rem idem est in Deo præscientia, & prædestinatio, secundum principale significatum; tamen secundum rationem intelligentiæ differunt: & ideo vnum potest dici ratio alterius, non causa. Et hoc voluit dicere Augustinus, cum dixit, Voluntas Dei ex ratione est. Quod ergo obiicitur, Non ideo elegit &c. si ideo dicit causam, verum est: si rationem, falsum est: quia præscientia meritum dicit rationem voluntatis: non tamen ex hoc sequitur, quod ipsa merita sint ratio siue causa voluntatis. Ad illud dicendum, quod nihil aliud sunt merita in præscientia, quam præscientiæ meritum: præscientia autem meritum idem est, quod Deus. Non est autem idem ratio sui. Nam, etsi quantum ad principale significatum, sunt idem, præscientia & voluntas, differunt tamen secundum rationem intelligentiæ, quantum ad connotata: nam collationis gratiæ & gloriæ potest esse ratio præscientiæ meritum. Ad illud quod obiicitur, quod Dominus dat illi, qui non bene est vsurus, dicendum, quod hoc est ex ratione bonitatis; quia dat illi, qui facit quod in se est; sed ratione æquitatis est, quod dat illi, quem scit bene vsurum.] Hactenus Alesius.

Quæ cum magna ex parte etiam retulisset Dionysius Carthusianus in 1. dist. 4. 1. q. 1. subiungit: [Responsio ista tanti Doctoris; admirationem & timorem ingerit mihi, eò quod apertissime dicat, præscientiam meritum esse rationem collationis gratiæ & gloriæ; autoritatemque Augustini prædictam, exponit sic, quod præscientia illa, qua Deus præsciuit nos tales, utpote iustos futuros, non est causa, sed ratio, quod & quare elegit nos. Hæc quippe videtur esse contra intentionem Augustini & Patrum: quia ex his sequi videtur, quod præscientia meritum sit ratio prædestinationis, non mera ac pura bonitas ac liberalitas Dei: & item quod gratia non datur pure ac penitus gratis, sed intuitu meritum. Nec videtur ista responsio multum differre ab opinione praua ac condemnata dicentium, quod gratia datur propter merita, saltem futura, & quod merita sint causa prædestinationis. Nempe qui hoc dixerunt, non erant tam rudes, & imperiti, quod opinabantur merita temporalia & gesta creaturarum, esse causam effectiuam aut præcessiuam diuinæ prædestinationis, quæ est ipsemet Deus; ita quod res creatæ esset real' causa Dei: sed hoc intendisse videntur, quod præscientia, præcognitio, seu præintuitio meritum futurorum, fuerit ratio prædestinationis, cur scilicet Deus voluerit atque decreuerit, seu præparauerit gratiam dare his, quos præsciuit iustos futuros; quod tamen negatur in litera.] Ita Dionysius.

Sed horum opinionem differre ab illa Pelagianorum ac Semipelagianorum, iam ante monui: isti enim pro causa prædestinationis assignabant meritum ex viribus naturæ; hi autem meritum, seu bonum vsu liberi arbitrii ex gratia &c.

Posset etiam in eandem sententiam citari Eckius in Chrysopasso centur. 3. num. 16. ubi ait: [Aliquos verò Deus prædestinat cum ratione & causa: præsupponendo semper, quod ab initio articuli dictum est, non intendere sic loquentes, propositum diui-

num quomodocunque causari; sed solum quod illa ratio prædestinationis teneat se ex parte prædestinati, aditum vel similem sensum: quia Deus ab æterno præuidit, hunc assensurum bonæ motioni & inspirationi diuinæ, propterea vult ei dare gratiam. Et quia Deus præuidet ab æterno, hunc per eandem gratiam multa bona opera facturum, & in ea finaliter permanens, ideo vult ei & ordinat eum ad tantam gloriam: & illa præuisio, aut potius illa præuisa sic cognita, seu in esse cognita sunt ratio prædestinationis. Et hoc facit Deus procedendo secundum regulas iustitiæ suæ, ad mentem quarti euidentialis, quodque non vult deesse homini facienti quod in se est, secundum maximam Theologicam. Ita Eckius. Sed reuera hic author ad propositum non spectat; quia non loquitur de prædestinatione ad gratiam præuenientem congruam: sed tum ad gratiam habituales sanctificantem, tum ad gloriam; illiusque rationem vult esse dispositionem nostram: huius verò merita præuisa: quod ad propositum non spectat; sed quæst. seq. dub. 5. expendendum erit. Quare etiam idem Eckius cent. 2. num. 3. 2. plane oppositum docet, & hoc quartum corollarium statuit: *Non eo quia Deus præuidit hunc bene usurum gratia, ideo Deus vult illi dare gratiam; & per consequens non eo etiam prædestinat: sed e contra quia Deus vult illi gratiam, & bonum usum gratia, ideo bene vitur gratia.* Ita Eckius: & addit, hoc corollarium esse, contra Doctorem solennem, nempe Gandauensem, de quo paulo post.

10 Sed nec desunt recentiores quidam Thomistæ, qui in eandem sententiam pertrahere conentur omnes illos Doctores, qui asserunt, prædestinationem non esse peractam in Deo, sine præscientia conditionata boni vsus liberi arbitrii. Verum hoc frivolum est, quia non ideo assignatur hæc scientia, vel ipse bonus vsus ita præuisus, vilo modo, vel vt causa, vel vt conditio, siue occasio ex parte prædestinati inuitans seu mouens ad prædestinandum, aut vllum gratiæ donum conferendum: licet præscientia illa sit conditio sine qua non, ex parte DEI prædestinantis; quia videlicet absque ea stare eum prædestinatione non posset libertas arbitrii nostri; nec omnino satis perfecta foret prædestinationis ac prouidentia ratio ex parte Dei.

Dices. Si homo postea hac vel illa conditione, non esset cooperaturus, Deus non præsciret cooperationem sub conditione futuram: & si non præsciret, non prædestinaret: ergo cooperatio saltem sub conditione futura est conditio requisita ad totam prædestinationem. Respondetur primò; etiam si homo hac vel illa certa conditione posita non esset cooperaturus, Deum tamen in sua præscientia habuisse alias conditiones, cum quibus hominem prædestinare posset; imò etiam potuisse prædestinare absque omni cooperatione futura ad vitam æternam; auferendo eum ex hac vita ante usum rationis. Neque vero prima prædestinatio ad vitam æternam sit post ordinationem particularem, & præuisiorem mediorum, sed ante, vt dicitur quæst. sequenti.

Respondetur secundo, hinc solum probari, cooperationem, non vt ipsa futuram; sed solum vt sub conditione futuram, esse conditionem ad prædestinationem ad uitam requisitam, non veluti ratio-

nem mouentem aut inuitantem ad prædestinandum; sed velut terminum ipsius scientiæ conditionata; quæ ex parte Dei est conditio ad prædestinationem saltem mediorum in adultis requisita; ita vt etsi nullum adultum Deus prædestinaret, quem non sciret per scientiam mediam & conditionatam rectè vsurum libero arbitrio, si tali gratia præueniretur: minimè tamen idcirco hæc præscientia fuerit causa siue ratio prædestinationis; quando cum simili præscientia alios innumeros non prædestinavit.

11 Quarta sententia est eorum, qui veriti admittere causam prædestinationis meritoriam, aut impetratoriam, seu minimam dispositionem, dixerunt, arbitrium nostrum, eiusque cooperationem absolute futuram (saltem vt procedit à libero arbitrio) esse causam, siue vt cautius aliqui loqui maluerunt, conditionem sine qua non: eò quod totus effectus prædestinationis in nobis non fit sine nostra cooperatione, nec vllus omnino adultus sine propriis meritis saluetur. Pro hac sententia Vasquez disp. 91. cap. 7. inter alios citat etiam Ioannem à Bononia, & Bartholomæum Camerarium, quos quidem non vidi. Ita verò sentit Henricus Gandauensis quod lib. 4. quæst. 19. vbi ait: [Prima gratia nullam causam habet in nobis meritoriam sicut habet secunda: habet tamen causam congrui, non propter quam; sed sine qua non conferretur vni prima gratia gratum faciens, quæ alteri denegatur; cum apud Deum non sit personarum acceptio, sicut dicit Apostolus: sed æqualiter fauet omnibus, vt dicit Augustinus in Originali. super illud psalmi 17. In circuitu eius tabernaculum eius. Vnde ex parte vnius istorum respicitur aliquid, sine quo nullo modo alteri esset præferendus. Quod est ratio præferendi ipsi alteri; & hoc non ex parte Dei, & respectu actus eius, vt est ab ipso & in ipso: sed ex parte subiecti in nobis, & respectu actus, vt effectus eius habet recipi in nobis. Sed tale quid sit, omnino nobis inuestigabile est; & est opus clamare cum Apostolo, ô altitudo. Vñ super illud Eph. 3. Vt possitis cõprehendere, Glossa: Quia isti dat, illi non dat, de profundo iudiciorum Dei procedit, quod scrutari nequimus.

12 Exemplum tamen sit nobis circa habentes usum liberi arbitrii. Puta, sint duo peccatores, vel infideles, quorum corda aliquo motu gratiæ præuenientis stimulet ad aliquod bonum spirituale credendum, & vnus respuat, reuoluetur statim, & contradicat, alter verò sistat, nec contradicat; non dico, quod aliquis motus in bonum eliciat: nõ est congruum, quod contradicenti & nõ contradicenti æquale fiat: imò contradicens forte mortaliter peccat, & meretur damnationem siue reprobationem quoad effectum eius, qui est pena æterna: alter verò nihil meretur omnino, quia adiutorium gratiæ grati facientis non habet adhuc. Congruum tñ est, vt diuina liberalitas prouideat ei super adiutorio gratiæ grati facientis & condonantis peccata, qua possit salutem suam promereri, super quo nõ est æque congruum prouideri alteri, eò quod voluntarie à peccato liberaliter conferre gratiam seauerit, alter aut nõ. Et hoc reputatur conuerti, vt sibi peccata condonetur, iuxta illud quod dicit Augustinus super prænomiatum psalmum: Omnipotens Deus neq; in misericordia amittit iudicium, neq; in iudicio misericordiam:

conuer-

conuersis ad se donat peccata, non conuersis non donat. Misericors est iniustus: nunquid & iudicium amittit, aut non debuit iudicare inter conuersos, & non conuersos? An nobis iustum videtur, vt conuersus, & non conuersus æqualiter habeatur, vt eodem modo suscipiantur humilis, & superbus? Secundum hoc ergo descendendo ad quæstionem, dico, quod in isto singulari prædestinato quocumque est assignare causam & rationem prædestinationis suæ: non secundum rationem, quia ipsa prædestinatio actio voluntatis est in prædestinante, sed secundum rationem, quia connotat effectum receptum in prædestinato. Non dico causam siue rationem meritoriam, propter quam fit, sed congruentiam, sine qua non, vt expositum est.

13 Et clarius in eundem sensum loquitur idem Gandauensis quod lib. 8. q. 5. vbi ait: [Hinc dicit Augustinus, Non propter futura quæ præuidit elegit. Vbi ergo sunt merita, vbi opera vel præterita, vel futura, tanquam liberi arbitrii viribus adimpleta, vel adimplenda? Non igitur misertus est Deus, quia Iacob voluit & cucurrit, sed ideo voluit & cucurrit, quia misertus est Deus. Est tamen hic intelligendum, quod in volente & currente est tria considerare, & ipsum actum cursum & volentis, & ipsam gratiam, qualiberum arbitrium sit validum ad efficaciter volendum & currendum, & ipsam potentiam liberi arbitrii. Et bene verum est, quod actus siue operatio ab utroque est, scilicet à gratia & libero arbitrio simul, ita quod à neutro esset perse, & quod plus est à gratia, quam à libero arbitrio; quia plus virium dat gratia libero arbitrio, quā habeat ex se & suis naturalibus. Aliquid tamen agit in opere ex suis naturalibus, licet non nisi cum gratia: vt licet ex se & naturalibus suis non operetur, ex eis tamen cooperatur. Et sic tam ratione gratiæ omnino, quam ratione operis principaliter, bene verum est, quod non est volentis, neque currentis, sed misertus Dei. Ratione tamen liberi arbitrii in cooperando, aliquo modo est volentis & currentis; vt saltem hoc, vt est existens in præscientia Dei, sit ratio electionis æternæ, respectu electi, & ita prædestinationis; quia quodammodo non includitur sub prædestinatione, neque sub eius effectu; licet non sit sine eius effectu; nec sit distinctum quod est prædestinationis, ab eo, quod est liberi arbitrii.

14 Et infra ait: Et quod talis ratio iustitiæ ponatur in operibus misericordiam, quæ tamen non mouet dantem, sed sine qua non dat, non sit inconueniens, patet ex eis, quæ sunt circa opera cõdemnationis, &c. vt sicut ibi ex parte subiecti ratio sit iniustitia, propter quam fit; sic hic ratio sine qua non; vt sine tali iniustitia nunquam ponatur Dei misericordia. Et infra ait: Et potest dici secundum prædicta, quod licet effectus totus prædestinationis quoad substantiam & habitum gratiæ, & essentiam operationis meritoriam totius, in quantum totum est effectus gratiæ, totum pertinet ad effectum prædestinationis, tamen in quantum in toto liberum arbitrium cooperatur, & aliquid ex se agit, licet nihil agit, nisi idem agatur à gratia, tamen in quantum sit à libero arbitrio, potest esse totum, secundum quod fit à libero arbitrio, ratio totius prædestinationis, modo præexposito. Nec incidit positio hæc in opinionem Pelagianorum; quia

non ponitur hoc op⁹ liberi arbitrii, quin et ponatur gratia, qualiter nõ ponebat Pelagiani. Propter quod totum meritorii est ratione gratiæ, ex qua fit, & totum vt est in præscientia, est prædestinationis ratio.

Similia repetit ibidẽ inferius: citatq; et in eam sententiam S. Augustini lib. 83. q. 68. vbi ait: *Profrus cuius vult miseretur, & quẽ vult obdurat. Sed hæc voluntas Dei iniusta esse nõ pot. Venia, de occultissimis meritis, quia & ipsi peccatores, cũ propter generale peccatum vnã massã fecerint, nõ tamẽ nulla est inter illos diuersitas. Præcedit ergo aliquid in peccatorib. quo quãuis nondũ sint iustificati, digni efficiatur iustificatione: & itẽ præcedit in aliis peccatoribus, quo digni sint obtrusione. Ita ex Augustino Henric⁹.*

15 Sed præterquã quod Richardus 1. d. 4. r. a. 2. q. 1. ad 2. & pleriq; Theologi veteres, vt & Thomistæ recentiores, cũ Magistro in 1. d. 4. existimant, S. Augustinũ hunc locũ in aliis consimilib⁹ retractasse, tametsi quibusdã recentioribus id nõ probetur, certẽ Augustinus eo loco solum loquitur de collatione gratiæ sanctificantis, & obduratione; respectu quorũ sanẽ vtinq; datur causa ex parte hominis; inde consensus seu bona dispositio, non tamẽ sine gratia Dei præueniente, vt declarauit idẽ lib. 1. Retract. c. 16. hinc verò in obediẽtia & refutatione gratiæ oblatæ, vt declarat in eadem quæstione S. Augustinus. Et falsum est, quod dicit Gandauensis: *sicut particularis vsus liberi arbitrii est ratio partis (scilicet vnus effect⁹ prædestinationis) sicut totus vsus per totã vitã, est ratio totus, & similiter electionis æternæ: & sicut in vno, inquit, sic in toto humano genere; vt secundũ hoc, & hoc modo, assignemus intrinsecã rationẽ, & quoad totũ genus humanũ, & quoad quẽlibet, sed in generali tantũ, quare aliqui saluantur, alii verò dãnantur; & quare iste potius saluatur quã ille, à totius massæ damnatione, in quo æquales sunt; & hoc in adultis. &c.* Sed de falsitate huius doctrinæ inferius agendum.

16 Præter has quatuor sententiã hæcenus relatas, quæ ad rem ipsam, de qua agimus, propriè spectant, sunt et dux aliæ, quæ in modo potius loquendi, quam re ipsa à vera & communi sententia inferius explicanda recedunt. Est igitur quinta sententia Ockami & Gabrielis in 1. dist. 41. & tribuitur et Osorio lib. 9. de Iustitia, Catharino, & aliis, qui, vt dictum quæst. præc. dub. 1. cum inter effectus prædestinationis numerent solam gloriæ consecutionẽ, non vero mediã, simulq; sentiant, prædestinationem ad gloriã saltem communiter fieri post præuisa merita, vt dicitur quæst. seq. consequenter docent, ipsam totam prædestinationem fieri à Deo ex prædestinati præuisis meritis de condigno. Quæ sententia licet in verbis potius, quã in re erret, tamẽ ob malè sonantem & dissonã à communi sensũ Theologorum loquendi modum, profrus est repudianda. Accedit quod vtrumq; eius sententiæ fundamentum falsum esse, partim dictum quæst. præc. dub. 1. partim constabit quæst. seq.

17 Sexta sententia est, quæ cum asslerat, effectũ prædestinationis incipere primũ à gratia sanctificante, consequẽter docet, dari in adultis causã meritoriam de congruo prædestinationis quoad omnes effectus. Quæ sententia tribuitur et à Gregorio de Valentia. q. 23. pun. 4. §. 3. Iauello, & à Vasquez disp. 91. c. 5. Iauello simul & Bonauenturæ in 1. d. 41. Sed & hæc sententia in modo loquendi potius, quam re ipsa errat: & Iauellus non solum de gratia sanctificante habituali, sed etiam de actualibus auxiliis gratiæ ordi-

nis supernaturalis locutus est, vt circa secundam sententiam retulimus, & videre est apud Bannem loco ibidem citato: nec etiam satis constat, an ea fuerit Bonauenturae sententia, vtdictum cit q. præced. dub. i. vbi simul fundamentum eiusdem sententia refutauimus.

Omitto eos, qui cum asserant, gratiam efficacem talem formaliter esse & dici solū ab ipsamet cooperatione, consequenter docent, in nobis esse conditionem, seu potius rationem & causam, vt vocatio prima non quidem nobis prædestinetur & conferatur, sed sit efficax, & pertineat ad prædestinationem, non ad commune prouidentiam: de qua re in materia de gratia differendum, & non nihil etiam quest sequenti; vbi simul expendemus illam sententiam, quæ negat illum effectum, etiam loquendo de prima gratia congrua, fuisse omni ratione priorem ipsa præscientia absoluta cooperationis perseverantis. Restat nunc, vt de causâ totius prædestinationis veram sententiam exponamus; quod dubio sequenti aliquot conclusionibus ordine præstabis.

DVBIVM V.

Quanam sit vera sententia de causa Prædestinationis, ex parte prædestinati; & an omnino admittenda sit vlla eiusmodi seu causa motiua, seu occasio, seu conditio sine qua non totius prædestinationis, seu omnium effectuum ipsius.

S. Thomas 1. p. q. 23. a. 5.

Vera igitur & communis Theologorum sententia in his assertionibus consistit, quas ordine subiungemus.

Assertio I. Causa, seu ratio motiua, totius prædestinationis, seu omnium effectuum prædestinationis, siue etiam ipsius gratiæ congruæ prædestinatorum propriæ, ex parte prædestinati non est aliqua eius dispositio, siue conditio ex viribus naturæ profecta; neque positiua, in operibus bonis moralibus; neque negatiua, in carentia obicis constituta. Hæc est doctrina S. Thomæ hic q. 23. a. 5. & communis Theologorum, quos referemus assert. 5. contra primam sententiam superius relatam, & quoad modum loquendi, etiam contra authores pro secunda sententia adductos, vt ibidem notauimus. Et quamuis forte hæc assertio non sit aperte de fide, vt colligi potest ex iis, quæ supra dub. præced. in relatione secundæ sententiæ contra censuram Vasquez diximus, adeo tamen certa est, vt oppositum non sit tutum, vt communiter censent Doctores recentiores inferius citandi.

Probat hæc assertio primum ex Scriptura; quæ sæpius docet, in iis quæ ad salutem pertinent, hominem nihil præstare, nec peccata etiam vitare, aut ab is immunem esse posse, sine gratia; neque adeo hanc

ex viribus naturæ sibi comparare posse. Cuiusmodi sunt illa Ioan. 15. v. 5. *Sine me nihil potestis facere.* Rō 9. v. 16. *Non est volentis, neque currentis, sed miserentis Dei.* Rom. 11. v. 5. *Reliquia secundum electionem gratiæ salua facta sunt. Si autem gratia, iam non ex operibus; alioquin gratia iam non est gratia.* Et v. 35. *Quis prior dedit ei? 1. Cor. 4. v. 7. Quis enim te discernit? Quid autem habes, quod non acceperis? Si autem acceperis, quid gloriaris, quasi non acceperis? 2. Cor. 3. v. 5. Non sumus sufficientes cogitare aliquid a nobis, quasi ex nobis; sed sufficientia nostra ex Deo est.* Philip. 2. v. 13. *Deus est qui operatur in vobis & velle, & perficere, pro bona voluntate.* Iacobi 1. v. 17. *Omne datum optimum, & omne donum perfectum desursum est, descendens a patre luminum.* Olee 13. v. 9. *Perditio tua Israel, tantummodo in me auxilium tuum.* Speciatim verò contra Aureolum huc faciunt illa, Iob 14. v. 4. *Quis potest facere mundum de immundo conceptum semine? nonne tu qui solus es? Prouerb. 20. v. 9. Quis potest dicere, mundum est cor meum, purus sum a peccato? Ephes. 2. v. 3. *Erasmus natura filii iræ Rom 11. Concluserunt Deus omnia in incredulitate, vt omnium miseretur.* Ex quibus patet, non esse naturæ hominis, aut virium naturalium, peccati obice carere, aut quicquam facere, quo à reprobis discernatur.*

Secundò probatur ex S. Augustino, aliisque Patribus, qui vt inferius videbimus assert. 5. omnem causam motiuam prædestinationis, ex parte prædestinati, excludunt. Optimè de hac re Augustinus lib. de prædest. Sanct. c. 6. *Electio, inquit, ista gratiæ est, non utique meritorum.* Superius enim dixerat (Rom. 11.) *Sic ergo & in hoc tempore reliqua & per electionem gratiæ salua facta sunt. Si autem gratia, iam non ex operibus; alioquin gratia iam non est gratia. Gratiæ ergo consecuta est, quod consecuta est electio: non præcessit eorum aliquid, quod priores darent, & retribueretur illis: pro nihilo enim saluos fecit eos.* Idem habet Prosper ad excerpta Genens. dub. 4. Et multa in hunc sensum definit Concilium Arausicanum I I. Quibus accedunt illa, quæ ex Scriptura & SS. Patribus adduximus dub. 1. ad probandum, nullam in particulari dari causam, cur hic potius eligatur aut prædestinetur, quam alius. Plura assert. seq.

Ratio generalis est. Quia omne medium particulare salutis, est effectus prædestinationis, siue sit ordinis naturalis, siue supernaturalis, vt dictum quæst. præceden. Ergo etiam tam carentia obicis, quam opus bonum morale, esto ex viribus naturæ profectum ad salutem quicquam conferre posset, est effectus prædestinationis.

Ratio particularis contra Aureolum est. Quia iuxta ipsam, obex gratiæ & æternæ prædestinationis, est etiam peccatum originale; vt dictum dub. præceden. ob id enim ait, ex infantibus quosdam à Deo fuisse reprobos: at verò hunc obicem peccati originalis habent omnes; ac præcipue quoad hoc pares sunt omnes infantes, vt ex dictis patet; tum ex illo Rom 5. v. 12. manifestum est: *sicut per unum hominem peccatum in hunc mundum intravit, & per peccatum mors, & ita in omnes homines mors pertransiit, in quo omnes peccauerunt.* Et v. 18. *igitur sicut per unius delictum in omnes homines in condemnationem, sic & per unius iustitiam in omnes homines in iustificationem vitæ. Sicut enim per inobedientiam unius hominis peccatores constituti sunt multi, ita & per unius obediendum iusti*

consti-